

אין עומדין פרק חמישי ברכות

עין משפט
נר מצוה

כא מ"א ס"א מהלכות
תפלה הלכה ב:

דכתיב ואשר הרעותי. רישא דקראתא חספה הולטה והגדה חספה ואשר הרעותי להם שברתי יצר הרע: אלמלא שלש מקראות הללו. שמעדין שיש ביד הקדוש ברוך הוא לתקן יצרנו ולהסיר יצר הרע ממנו: נחמוטנו. רגלינו במשפט אבל עכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרם לנו שברא יצר הרע: הטיח. לשון זריקה כמו כמנחתו קשת (בראשית כה): אין ארי נוסה. שמוח ומשחנע ומזיק: מלי כריסיה זני בישוי. מילוי הכרס הוא ממיני חסאים הרעים. זני מתרגמין למיניהו לזוניה (בראשית ה): הרף ממני. הראהו שיש כח בידו למחול ע"י תפלה: הניחה לי. תורה אור

[מכאן נב:]
[ע"פ]

משמע שיהיה אוחז בו: שלש רגלים. מכאן נב:]

אברהם יצחק ויעקב: שהחלה. מקראות הללו נחמוטנו רגליהם של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר

הפסיר בו חטיו"ר בלע"ז: נדרו. רימיהו

דבורו שאמר ואכלס: שמסר עצמו יח

למיתה. ויחל לשון חלל: שהחלה

עליהם מרת רחמים. כמו יחולו

על ראש יואב (ע"פ ג) לשון העיט: נפדי

אל תקרי אל ה' אלא על ה' שכן דבי רבי אליעזר בן יעקב *קורין לאלפין (ב)

מולי"ר בלע"ז: אשר נשבעת להם דברים

כך. שאמר שנקדקת יצחק ב' נשבעתי (בראשית כב): עד כלן.

עד כוכבי השמים: מנאן ואילך דברי הרב. אמר לו חספה

כדברך: דברים שאמרת לי. בסנה

אמרת לי חספה חספה מעני מלרים אל ארץ טובה ורחבה

(שמות ג) החייתני. בפני האומות: עלה

[מגילה כד:]

[יומא טו:]
[פסחים קא:]

דבר הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישוי שנאמר *כמרתים וישבעו שבעו

וירם לבם על כן שכחוני רב נחמן אמר מהבא *ורם לבבך ושכחת את ה' ורבנן אמרי מהבא *ואבל

ושבעו ודשן ופנה ואי בעית אימא מהבא *וישמן ישרון ויפגע אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי

יונתן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר *וכסף הרביתי *להם וזהב עשו לבעל:

*וידבר ה' אל משה לך רד מאי לך רד אמר רבי אליעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה משה רד מגדולתך

כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חמאו (ג) אתה למה לי מיד תשש כחו של משה

ולא היה לו כח לדבר וכיון שאמר *הרף ממני ואשמירם אמר משה דבר זה תלוי בי מיד עמד ונתחזק

בתפלה ובקש רחמים משל למלך (ג) שכעס על בנו והיה מכרו מכה גדולה והיה אוהבו יושב לפניו ומתירא

לומר לו דבר אמר המלך אלמלא אוהבי זה שיושב לפני הרגתיך אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד

והצילו: *ועתה הניחה לי ויחד אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו' אמר רבי אבהו אלמלא מקרא

כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חבירו בכגדו

ואמר לפניו רבנו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול ותסלה להם: *ואעשה אותך לגוי גדול וגו' אמר

רבי אליעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה רבנו של עולם ומה בסא של שלש רגלים אינו יכול

לעמוד לפניך בשעת כעסך כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה ולא עוד אלא שיש בי בושת פנים

מאבותי עכשיו יאמרו ראו פרנס שהעמיד עליהם בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמים: *ויחל

משה את פני ה' אמר רבי אליעזר (ז) מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שהחלח *ורבא

אמר עד *שהפר לו נדרו כתיב חכא ויחל וכתוב התם *לא יחל דברו *ואמר מר הוא אינו מוחל אבל

אחרים מחלין לו ושמואל אמר מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר *ואם אין מרתי נא מספרך

*אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שהחלה עליהם מרת רחמים ורבנן אמרי מלמד שאמר משה לפני

הקב"ה רבש"ע *חולין הוא לך מעשות כדבר הזה ויחל משה את פני ה' תניא רבי אליעזר הגדול אומר

מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שאחותו אחילו *מאי אחילו אמר רבי אליעזר

אש של עצמות מאי אש של עצמות אמר אביי אשתא דגרמי *זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר

נשבעת להם כך מאי כך אמר רבי אליעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה רבנו של עולם אלמלא נשבעת

להם בשמים ובארץ הייתי אומר כשם ששמים וארץ במלים כך שבועתך במלה ועכשיו שנשבעת להם

בשמן הגדול מה שמך הגדול חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים כך שבועתך קיימת לעולם ולעולמי עולמים:

*ותדבר אליהם ארבה את זרעכם בכוכבי השמים וכל הארץ הואת אשר אמרתי האי אשר אמרתי אשר אמרת

מיבעי ליה אמר רבי אליעזר עד כאן דברי תלמיד מכאן ואילך דברי הרב ורבי שמואל בר נחמני אמר אלו

ואלו דברי תלמיד (ס) אלא כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולם דברים שאמרת לי לך אמור

להם לישראל בשמי הלכתי ואמרתי להם בשמן עכשיו מה אני אומר להם: *מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי

ליה אמר רבי אליעזר אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו בנקבה

ואינו יכול להציל אמר הקב"ה למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי להם על הים אמר לפניו

רבנו של עולם עדיין יש להם לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד

אמר ר' יוחנן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר *ויאמר ה' סלחתי כדברך תני דבי רבי

ישמעאל כדברך עתידים אוה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו *ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק

מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה משה החייתני כדברך: *דרש רבי שמלאי *לעולם יסדר אדם שבתו

של הקב"ה ואחר כך יתפלל מעלן ממושה דכתיב *ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתוב ה' אלהים אתה החלית

לחראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מיאל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתוב

בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו': (סימן מעשי"ם צדק"ה קרב"ן כה"ן העני"ת מע"ל ברו"ל):

אמר

רב נסים גאון

ואולם חי אני אמר לי הקב"ה למשה משה החייתני כדברך. זה הרב קשה היה בפני התלמידים והיו מלעיזים בו עליו החילוקין על דברי רבותיו וליאמנם כי פשוטו של זה הרב נראה שאינו מתקבל על הדעת שמשבחין בה ואני ברחמי שמוא פירשתי פירוש צח וביארתו פעמים ביאר יפה שהיה שיה לענין הכתוב ולמברא ודרי אגז מוכיחן המיטרא כללא כדגרסי' בגמ' ואחר כן נאמר פירוש (מגדל) מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי ליה אמר ר' אליעזר אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו בנקבה ואינו יכול להציל אמר הקב"ה למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי להם על הים אמר לפניו רבנו של עולם עדיין יש להם לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר *ויאמר ה' סלחתי כדברך תני דבי רבי ישמעאל כדברך עתידים אוה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו *ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה משה החייתני כדברך: *דרש רבי שמלאי *לעולם יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מעלן ממושה דכתיב *ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתוב ה' אלהים אתה החלית לחראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מיאל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתוב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו': (סימן מעשי"ם צדק"ה קרב"ן כה"ן העני"ת מע"ל ברו"ל):

מן עומד חלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי על תום אמר לפניו רבנו של עולם יאמרו לפני מלך אחד יכול לעמוד בפני ל"א (מלך) [מלכים] אינו יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחזר הקב"ה ודורה למשי: שני' (ס) ויאמר ה' סלחתי כדברך תני דבי רבי ישמעאל כדברך עתידים אוה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו *ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה משה החייתני כדברך: זה הרב קשה היה בפני התלמידים והיו מלעיזים בו עליו החילוקין על דברי רבותיו וליאמנם כי פשוטו של זה הרב נראה שאינו מתקבל על הדעת שמשבחין בה ואני ברחמי שמוא פירשתי פירוש צח וביארתו פעמים ביאר יפה שהיה שיה לענין הכתוב ולמברא ודרי אגז מוכיחן המיטרא כללא כדגרסי' בגמ' ואחר כן נאמר פירוש (מגדל) מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי ליה אמר ר' אליעזר אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו בנקבה ואינו יכול להציל אמר הקב"ה למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי להם על הים אמר לפניו רבנו של עולם עדיין יש להם לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר *ויאמר ה' סלחתי כדברך תני דבי רבי ישמעאל כדברך עתידים אוה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו *ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה משה החייתני כדברך: *דרש רבי שמלאי *לעולם יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מעלן ממושה דכתיב *ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתוב ה' אלהים אתה החלית לחראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מיאל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתוב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו': (סימן מעשי"ם צדק"ה קרב"ן כה"ן העני"ת מע"ל ברו"ל):

הגרות הב"ח (ה) גמ' קורין לאלפין. גי' פש"י ס' קורא עומד דהיינו בדרש' חלל תפלה אסורה לזכר ע"פ כ"ז ט"ז: (ג) שם ועכשיו יסדר חסדו (למה למה לך נדולה: (ג) שם מעל למלך ב"ז

שמים: (ד) שם א"ל אלפין (מלמד שעמד וכו') שהחלו: חל"פ וגי' ס' מלמד שהחל מלך עד שהחל ללכת: (ה) שם דברי תלמיד כן חלל:

[ב ברי']